

TIETOKOOSTE 2025

Hyvinvoivat lapset ja nuoret ovat tulevaisuuden tekijöitä – tutkimukseen perustuvia ratkaisuja turvalliseen kasvuun ja kehitykseen

19-30-vuotiaat

13-18-vuotiaat

7-12-vuotiaat

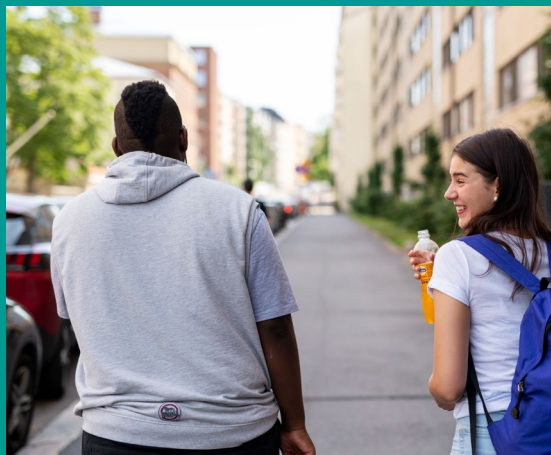
0-6-vuotiaat

Lasten ja nuorten hyvinvointia ja turvallista kasvua voidaan tukea monin tavoin heidän arjessaan. Yhteisöllisyyden ja osallisuuden avulla edistetään hyvinvointia ja ehkäistään yksinäisyyttä esimerkiksi kouluissa ja harrastuksissa. Nuoret tarvitsevat tukea mielenterveyteen ja epäsuotuisiin kehityskuluihin, kuten nuorten rikollisuuteen ja väkivaltaan, joihin pitää puuttua vaikuttavilla ja tutkimukseen perustuvilla keinoilla.

Lasten ja nuorten hyvinvointia koskevista päätöksistä suuri osa tehdään kunnissa ja hyvinvointialueilla. Vaikutukset on huomioitava kaikessa päätöksenteossa. Palvelujärjestelmää on kehitettävä siten, että se tunnistaa paremmin lasten ja nuorten tarpeet ja tarjoaa oikea-aikaista, laadukasta ja vaikuttavaa tukea yhdenvertaisesti.

YOUNG-ohjelma on koontanut päätöksenteon tueksi tutkimusperustaisia ratkaisuja. Ratkaisut lisäävät lasten ja nuorten osallisuutta, tukevat hyvinvointia koulussa, harrastuksissa ja kaverisuhteissa ja antavat keinoja ongelmien ehkäisemiseen ja hoitamiseen.

2022-2028

YOUNG

Lapset ja nuoret –
hyvinvoivat tulevaisuuden tekijät

Hyvinvointipedagogiikka on koulun arjen tuunaamista

FAKTOJA:

- Oppimisen ja hyvinvoinnin suhde on vastavuoroinen: hyvinvoinnilla on oppimisvaikutuksia ja oppimisella on hyvinvointivaikutuksia.
- Koulun arjen pedagogiikassa – opetuksessa, oppimisessa ja opiskelussa – syntyy aina sivutuotteena hyvinvointia tai pahoinvointia.
- Koulussa vaikuttavimmat ja kestävimmat hyvinvoinnin keinot ovat ensi sijassa pedagogisia.

RATKAISUJA:

- **Laadukasta oppimista edistävät pedagogiset ratkaisut edistävät** myös oppilaiden kokonaisvaltaista hyvinvointia.
- Koulun kannattaa panostaa monipuoliseen pedagogiikkaan, jossa:
 - harjoitellaan **oppimisen taitoja ja aktiivista osallistumista, tunne- ja vuorovaikutustaitoja sekä rauhoittumisen ja keskittymisen taitoja**
 - rakennetaan toimivia ja lämpimiä **opettaja-oppilassuhteita**
 - kiinnitetään erityistä huomiota **oppilaiden vertaisvuorovaikutukseen**
 - **koko kouluyhteisö oppii yhdessä**
 - **lisätään koulupäivän aikaista liikumista ja vähennetään paikallaan oloa** kaikessa opetuksessa sekä kehitetään systemaattisesti fyysistä toimintakykyä liikuntatunneilla.
Näihin panostaminen kannattaa, koska ne edistävät oppilaiden sosiaalista, fyysistä ja mielen hyvinvointia sekä laadukasta oppimista ja hyviä oppimistuloksia.
- Oppimisen ja hyvinvoinnin edistämisessä koulussa on kyse koulun arjen tuunaamisesta.
- Toimenpiteet tulee toteuttaa **koulupäivän kokonaisuus huomioiden**. Kaikkien koulun toimijoiden on tärkeää osallistua toimenpiteiden suunnitteluun ja toteutukseen. Toimenpiteet tulee kiinnittää opetussuunnitelmaan ja sen toteuttamiseen, eri oppiaineiden opiskeluun ja opetukseen.
- Opettajat ovat asiantuntijoita ja avaintoteuttajia.
- Opettajien tulee saada **riittävästi tukea ja täydennyskoulutusta**.

LISÄTIETOJA: helsinki.fi/schoolwell

Nuorten mielenterveyttä on tuettava mahdollisimman varhaisesti ja nuoria osallistaen

FAKTOJA:

- Nuorten mielenterveys on heikentynyt ja samalla tarve palveluille lisääntynyt.
- Opiskeluhoolto siirtyi hyvinvointialueuudistuksen myötä kuntien vastuulta hyvinvointialueille, ja nyt pohditaan parasta tapaa järjestää palvelut.
- Lasten ja nuorten hyvinvoinnin perusta on arjen turvallisuus ja sujuvuus. Tämä on perheen, kunnan ja hyvinvointialueen vastuulla.
- Oppimisen edellytyksiä heikentävät myös lasta kuormittavat tekijät, kuten liian suuret ryhmäkoot, pitkät koulukuljetukset tai meluisa luokkatila.

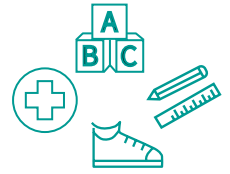
RATKAISUJA:

- Lasten ja nuorten oppimisen ja mielenterveyden ongelmiin on tarjottava **tukea varhaisessa vaiheessa**. Tämä edellyttää riittävää henkilöstöä opiskeluhoollossa.
- Opiskeluhoollon ammattilaisten osaamista mielenterveyteen liittyvissä asioissa on lisätty merkittävästi ja tästä osaamisesta tulee huolehtia jatkossakin.
- Kaikessa päätöksenteossa tulee huomioida vaikutukset lasten ja nuorten hyvinvointiin ja kehitykseen.
- **Nuorten osallisuutta palveluiden suunnittelussa ja arvioinnissa tulee hyödyntää** nykyistä enemmän.
- **Nuorten moninaisuus tulee ottaa huomioon palveluissa** nykyistä paremmin.
- Turvallisia sosiaalisia kontakteja ja sosiaalisten taitojen kehittämistä tulee edesauttaa.
- On varmistettava, että **kohtaavat palvelut säilyvät digi- ja virtuaalipalveluiden rinnalla**.

LISÄTIETOJA: snimagine.fi

imagine

Yksinäisyyttä voidaan ehkäistä kaikissa kasvuympäristöissä

FAKTOJA:

- 10–30 % suomalaisista lapsista ja nuorista kokee toistuvaa yksinäisyyttä.
- Yleisesti ajatellaan, että yksinäisyyttä kokevat ovat ujoja, hiljaisia ja sosiaalisista tilanteista oma-toimisesti vetäytyviä. Joskus tämä pitääkin paikkansa, mutta yksinäisyyteen liittyy myös monia muita ulottuvuuksia. Siihen voi esimerkiksi liittyä häiriökäyttäytymisen kaltaista oireilua, joka voi ilmetä väkivaltaisena, piikikkäänä, halveksivana tai muita vähättelevänä epäsosiaalisena käyttäytymisenä.
- Yksinäisyys on ylisukupolvinen haaste: yksinäisten vanhempien lasten on todettu olevan muita suuremmassa riskissä kasvaa yksinäisiksi nuoriksi.
- Puutteet sosiaalisissa taidoissa sekä itsesäätelytaidoissa ovat yhteydessä lasten ja nuorten kokemaan yksinäisyyteen. Turvattomat kiintymyssuhteet tai puutteellinen varhainen vuorovaikutus voivat heikentää lapsen tunne-, itsesäätely- ja sosiaalisia taitoja sekä luottamusta muita ihmisiä kohtaan.
- Yksinäiset ja ulkopuolelle suljetut nuoret kokevat epäluottamusta ammattilaisia kohtaan esimerkiksi koulussa, sosiaali- ja terveyspalveluissa ja vapaa-ajan harrastuksissa.

RATKAISUJA:

- Jo lasta odottavien ja pienten lasten **vanhempien yksinäisyyskokemukset tulisi tunnistaa** esimerkiksi neuvolassa, perhekeskuksessa tai kerho- ja harrastustoiminnassa.
- **Kiintymyssuhdetta ja varhaista vuorovaikutusta** vanhempien ja lapsen välillä on vahvistettava esimerkiksi varhaiskasvatuksessa, neuvoloissa ja perhekeskuksissa.
- **Sosiaalisten ja itsesäätelytaitojen kehittämistä** on tuettava systemaattisesti kaikissa lapsen kasvuympäristöissä.
- Lasten ja nuorten parissa toimivien aikuisten tulee panostaa **lämpimään kohtaamiseen**, jossa nuoren yksinäisyyteen liittyvät haasteet otetaan vakavissaan, sekä luottamuksellisen suhteen rakentamiseen. Työnantajan on turvattava ammattilaisille tähän riittävä työaika ja osaaminen.
- Jokaisen lapsen ja nuoren **osallisuutta ja toimijuutta** tulee tukea kasvuympäristöissä. Keinoja tähän on koottu esimerkiksi **Osallistujien Suomi -toimenpideohjelmaan**. Esimerkiksi:
 - Lisäämällä varhaiskasvatukseen, kouluihin ja muihin yhteisöihin mahdollisuuksia tutustua vapaaehtoistoimintaan.
 - Juurruttamalla Harrastamisen Suomen malli kaikkiin suomalaisiin kuntiin pysyväksi toimintatavaksi sekä lisäämällä harrastus- ja kerho-ohjaajien yksinäisyystietoutta.

LISÄTIETOJA: righttobelong.fi

Nuorten rikollisuuden vähentämiseen on vaikuttavaksi osoitettuja keinoja

FAKTOJA:

- Rikollisuus ja turvallisuus ovat nousseet viime vuosina laajan yhteiskunnallisen huomion kohteeksi ja poliittisen päätöksenteon asialistalle. Samalla rikollisuuden ehkäisyn vaikuttavuus on noussut keskeiseksi kysymykseksi.
- Rikoksantorjunnan toimenpiteiden suunnittelussa ja kehittämisessä on tärkeää se, että erilaiset toimenpiteet ovat tutkitusti vaikuttavia.
- Tutkimuksen perusteella vaikuttavat rikoksantorjunnan toimet ovat hyvin kohdennettuja ja niissä yhdistyvät sosiaalisen kontrollin tehostaminen ja tukitoimenpiteet.

RATKAISUJA:

- Kiusaamisen ehkäisy **KiVa Koulu -ohjelmalla**. Ohjelma on kouluissa toteutettava, tutkitusti vaikuttava menetelmä, jolla pyritään vaikuttamaan laajassa mittakaavassa kiusaamiseen.
- **Toisen asteen koulutukseen pääsemisen varmistaminen**. Toisen asteen koulutukseen pääseminen vähensi rikoskäyttäytymisen todennäköisyyttä 10 vuotta kouluun pääsyn jälkeen verrattuna niihin, jotka jäivät koulutuksen ulkopuolelle. Sen sijaan lukio- ja ammattikoulutuksen tai matalan ja korkean pisterajan lukioiden välillä eroja myöhemmässä rikoskäyttäytymisessä ei havaittu.
- **Ankkuritoimintaa** tekevät tiimit, joihin kuuluu poliisi sekä sosiaali-, terveys- ja nuorisotoimen edustajat. Toiminta kohdistuu alaikäisiin, joita epäillään rikoksista tai joilla on hyvinvointiin ja päihteiden käyttöön liittyviä ongelmia. Työmuodossa keskitytään tukemaan nuorta ja tarvittaessa tämän lähipiiriä. Ankkuritoiminnan vaikuttavuutta arvioivan tutkimuksen mukaan yksilötason vaikutukset näyttävät lupaavilta.
- **Poliisin kohdennettu tehovalvonta**. Kohdennettu tehovalvonta vähensi alaikäisten väkivallan koulujen päättäjäviiikonloppuna tekemää normaaliviiikonloppua alemmalle tasolle. Samanlaista laskua väkivaltarikoksissa ei havaittu sellaisissa kaupungeissa, joissa tehovalvontaa ei toteutettu.

LISÄTIETOJA: ulosepatoivosta.fi

Vakavaa väkivaltaa käyttävien ja päihdeongelmista oireilevien nuorten kuntoutus edellyttää tutkimukseen perustuvia käytäntöjä

FAKTOJA:

- Useiden selvitysten mukaan vakaviin rikoksiin syyllistyneille nuorille tarvitaan riittävästi resursoitua sijaishuollon yksiköitä, joista lapsia ja nuoria ei siirrettäisi pois edes vaativan oireilun vuoksi.
- Suomessa valmistellaan eri sektoreiden toimijat yhdistävän, suljetun lastensuojelun kuntouttavan palvelun perustamista sekä tarvittavia lakimuutoksia.
- Suljetulle lastensuojelulaitokselle ei ole kansainvälistä, vertailukelpoista määritelmää. Suljettujen laitosten vaikutuksista alle rikosvastuun ikärajan oleviin nuoriin on toistaiseksi vain laadullista tutkimustietoa.
- Tanskassa on kahdeksan suljettua laitosta, joihin 12–17-vuotias lapsi voidaan sijoittaa rikosoikeudellisista tai lastensuojelullisista syistä. Lasten kokemukset näistä laitoksista ovat pääosin negatiivisia: hoito, suojelu ja rangaistukset sekoittuvat, luoden epäselviä ja ristiriitaisia käytäntöjä.
- Väkivaltakäyttäytyminen ei ole sairaus, mutta useimmilla väkivaltarikoksiin syyllistyneillä nuorilla on mielenterveyden häiriö, kuten päihderiippuvuus, mielialahäiriö, ADHD tai oppimisvaikeus. Lisäksi monilla on kasautuneita haitallisia lapsuudenkokemuksia. Näiden tekijöiden huomioiminen voi vähentää käytösoireita, mutta edellyttää onnistuakseen uusia, intensiivisiä monialaisen yhteistyön rakenteita.

RATKAISUJA:

- Suljettujen laitosten suunnittelussa ja toiminnassa on huomioitava lasten ja nuorten **yksilölliset erityistarpeet** sekä lasten **ikä- ja kehitystaso**. Toiminnan perustana on oltava terapeuttinen ja aidon osallisuuden mahdollistava arki.
- Ammattilaisten tulee **arvioida nuoren mielenterveyden tila jo sijoituksen alussa** ja **seurata** sitä säännöllisesti hoidon aikana.
- Nuoren **lähtötilanne on arvioitava huolellisesti**, koska ryhmämuotoiseen asumiseen liittyy negatiivisen mallioppimisen riski. Tutkimus osoittaa, että liian erilaisista ongelmista kärsivien nuorten sijoittaminen samaan laitokseen voi lisätä rikollisuuden riskiä. Arvioinnin, kuntoutuksen ja psykiatrisen hoidon tulee perustua **validoituihin mittareihin** ja olla mukana jo palvelua suunniteltaessa.
- Tehokas hoito edellyttää **turvallista ympäristöä, tutkimukseen perustuvia** hoidon ja kuntoutuksen käytäntöjä, **yksilöllisiä kuntoutussuunnitelmia**, kuntoutuksen **vaikutusten seurantaa validoiduin menetelmin** sekä **riittäviä resursseja**.

LISÄTIETOJA: acelife.fi

YOUNG-ohjelma:

2022-2028

YOUNG

Lapset ja nuoret – hyvinvoivat tulevaisuuden tekijät

Strategisen tutkimuksen YOUNG-ohjelman tavoitteena on luoda monitieteisen ja vuorovaikutteisen tutkimuksen keinoin laaja-alaista tietoperustaa kestäväälle lapsi-, nuoriso- ja perhepolitiikalle, jolla voidaan ehkäistä mielenterveysongelmia, yksinäisyyttä ja muita epäsuotuisia kehityskulkuja sekä edistää lasten ja nuorten hyvinvointia, osallisuutta ja yhteisöllisyyttä. YOUNG-ohjelmaa (2022–2028) rahoittaa strategisen tutkimuksen neuvosto, joka toimii Suomen Akatemian yhteydessä.

LISÄTIETOJA:

YOUNG-ohjelma, ohjelmajohtaja Marjo Kurki, marjo.kurki@itla.fi
youngohjelma.fi

